

НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра загальної і медичної психології

**МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ»**

Освітній рівень другий (магістерський) рівень

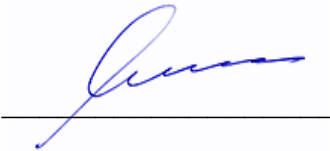
Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність 227 «Терапія та реабілітація»

Спеціалізація 227.1 «Фізична терапія»

Автори: викладач Прудка Лілія Миколаївна

Затверджено на засіданні кафедри
загальної і медичної психології
Протокол № 2 від «12» вересня 2024 року

Завідувач кафедри, професор Матяш М.М.

Тема 1. Вступ до основ соціальної реабілітації (практичне заняття – 4 години)

Мета заняття: Систематизувати та поглибити знання студентів про загальну характеристику соціальної реабілітації та історію виникнення та розвитку соціальної реабілітації.

План заняття:

1. Поняття «соціальної реабілітації». Предмет, задачі і методи соціальної реабілітації. Принципи соціальної реабілітації.
2. Історія виникнення та розвитку соціальної реабілітації, сучасні аспекти реабілітації.
3. Основні види та особливості соціальної реабілітації.
4. Різноманіття уявлень про реабілітацію.
5. Розвиток загальної концепції реабілітації.
6. Основні принципи реабілітації: єдності біологічних та психосоціальних чинників, різноплановості, партнерства, перехідності. Психологічні та соціальні чинники в структурі лікування та реабілітації.
7. Основні складові реабілітації.

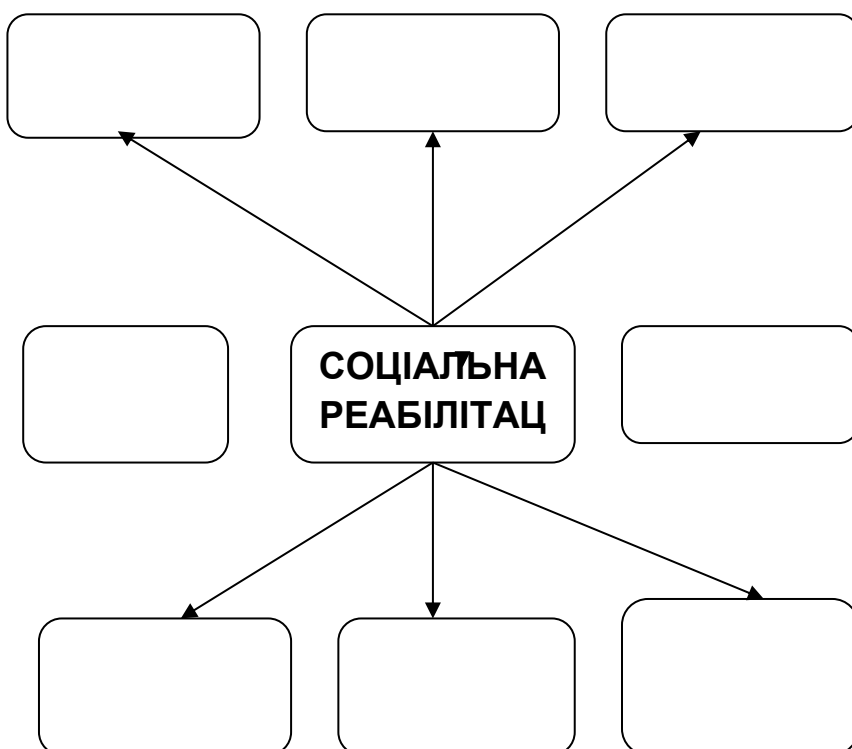
Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Визначення соціальної реабілітації, її різновиди й складові
2. Наукові підходи до визначення сутності соціальної реабілітації
3. Історія виникнення соціальної реабілітації
4. Мета заходів соціальної реабілітації.
5. Місце «Соціальної реабілітації» у системі наукового знання.
6. Основні принципи реабілітації:.

Практичні завдання:

1. Заповніть схему та обґрунтуйте зміст та особливості взаємодії соціальної реабілітації з іншими науками.

2. Написати есе на тему: «Значення соціальної реабілітації в сьогоденні».

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Поняття «соціальної реабілітації». Предмет, задачі і методи соціальної реабілітації..
2. Принципи соціальної реабілітації.
3. Історія виникнення соціальної реабілітації.
4. Сучасні аспекти реабілітації.
5. Основні види соціальної реабілітації.
6. Розвиток загальної концепції реабілітації.
7. Охарактеризуйте психологічні та соціальні чинники в структурі лікування та реабілітації.
8. Основні складові реабілітації.

Завдання для тестового контролю:

1. Реабілітація – це:

- а) комплекс медичних заходів, вкладених у відновлення соціального статусу хворих;
- б) система медичних, соціальних, психологічних, педагогічних, професійних та інших заходів;
- в) комплекс соціально-психологічних заходів, спрямованих на відновлення соціального статусу

2. Назвіть аспекти, на яких базується реабілітація:

- а) медичний, соціальний, психологічний, професійний
- б) фізичний, психологічний, соціально-економічний;
- в) професійний, соціальний, психологічний.

3. Хто з вчених першим ввів поняття «реабілітація»?

- а) Г.І.Кассирський
- б) Франц Йозеф Ріттер фон Бус
- в) K. Szawlowski

4. Соціальна реабілітація –

- а) комплекс заходів, спрямований на відновлення порушених або утрачених індивідом зв'язків та відносин.
- б) суспільно корисна діяльність, спрямована на відновлення втраченого здоров'я.
- в) індивідуальна робота з клієнтом по відновленню соціального статусу.

5. Метою соціальної реабілітації є

- а) дослідження закономірностей та перспектив соціальної взаємодії особистості та середовища.
- б) відновлення порушених чи втрачених індивідом суспільних зв'язків та відносин, розширення адаптивних можливостей суб'єкта соціалізації, здатності бути адекватним до нових умов, керувати своїм життям.
- в) сприяти соціальному формуванню особистості з урахуванням її своєрідності та соціокультури даного суспільства.

6. Хто є суб'єктами соціальної реабілітації?

- а) працівники соціальних служб, соціальні педагоги, соціальні працівники, фахівці з соціальної реабілітації, вихователі, волонтери, члени сім'ї.
- б) діти з проблемами.
- в) люди похилого віку.

7. Об'єктами соціальної реабілітації є

- а) діти, підлітки, молодь, люди похилого віку з проблемами.
- б) працівники соціальних служб, соціальні педагоги, соціальні працівники, фахівці з соціальної реабілітації, вихователі, волонтери, члени сім'ї.
- в) Установи, що займаються соціальною реабілітацією:

8. Абілітація це:

- а) система заходів, спрямованих на повернення особи до активного життя та праці, відновлення соціального статусу і формування в особи якостей, установок щодо пристосування до умов нормальної життєдіяльності шляхом правового і матеріального захисту її існування, підготовки до самообслуговування з формуванням здатності до пересування і спілкування, повсякденних життєвих потреб тощо.
- б) система заходів, спрямованих на опанування особою знань та навичок, необхідних для її незалежного проживання в соціальному середовищі: усвідомлення своїх можливостей та обмежень, соціальних ролей, розуміння прав та обов'язків, уміння здійснювати самообслуговування.
- в) одноразові або епізодичні заходи короткочасного характеру за відсутності ознак соціальної недостатності.

9. До основних видів соціальної реабілітації належить:

- а) психологічна, педагогічна, соціально-економічна, професійна, побутова, медична.
- б) психосоціальна, соціально-правова, медикосоціальна, культурно-дозвілєва.
- в) правова, психологічна і педагогічна

10. Принципи соціальної реабілітації:

- а) доцільності, комплексності, наступності, своєчасності, безперервності, гнучкості.
- б) цілеспрямованості, природо відповідності, культуро відповідності, гуманізму.
- в) легітимності, системності, стратегічної цілісності, багатоаспектності, ситуаційної адекватності профілактичної діяльності.

Рекомендована література:

1. Замашкіна О.Д. Основи соціальної реабілітації: навчально-методичні рекомендації. Ізмаїл: ІДГУ, 2019. 193 с.
2. Медична та соціальна реабілітація: Навчальний посібник / За заг. ред. І.Р.Мисули, Л.О.Вакуленко. Тернопіль: ТДМУ, 2005. 402 с.
3. Романовська Л.І., Джигун Л.М., Синюк Н.В. Теорія та практика реабілітаційної роботи: навч. посібник. Хмельницький: ХНУ, 2009. 222 с.
4. Соціальна робота: технологічний аспект / за ред. проф. А.Й. Капської / Київ: ДЦССМ, 2004 - 364 с.

Тема № 2. Теоретичні основи соціальної реабілітації.

(практичне заняття – 4 години)

Мета заняття: ознайомити студентів з основними реабілітаційними аспектами, рівнями та етапами реабілітації та сформулювати уявлення про напрями експериментальних і клінічних досліджень у медико-соціальній реабілітації.

План заняття:

1. Основні реабілітаційні аспекти: психологічний, медичний, фізичний, професійний, соціальний, економічний.
2. Рівні реабілітації, фази, варіанти, етапи реабілітації.
3. Реабілітаційний потенціал і реабілітаційний прогноз, принципи реабілітації.
4. Ефективність реабілітації.
5. Напрями експериментальних і клінічних досліджень у медико-соціальній реабілітації.
6. Урахування етіопатогенезу захворювань в процесі реабілітації.
7. Використання природних ресурсів у комплексі реабілітаційно - відновлювальних заходів.
9. Наукове обґрунтування психологічних методів реабілітації.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Основні реабілітаційні аспекти.
2. Рівні реабілітації.
3. Реабілітаційний потенціал.
4. Реабілітаційний прогноз.
5. Використання природних ресурсів у комплексі реабілітаційно - відновлювальних заходів..

Практичні завдання:

Заповніть таблицю «Основні етапи реабілітації».

Етапи реабілітації	Характеристика

2. Поміркуйте над тим, на яких саме наукових дослідженнях загальної і соціальної психології ґрунтується соціальна реабілітація як інтегративна дисципліна?

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Рівні та етапи реабілітації.
3. Реабілітаційний потенціал і реабілітаційний прогноз.
4. В чому полягає ефективність реабілітації?
5. Напрями експериментальних і клінічних досліджень у медико-соціальній реабілітації.
6. Урахування етіопатогенезу захворювань в процесі реабілітації.
7. Використання природних ресурсів у комплексі реабілітаційно - відновлювальних заходів.
8. Психологічні методи реабілітації.

Завдання для тестового контролю:

1. Підготувати перелік літератури з короткою анотацією, яку можна використовувати для підготовки до практичного заняття №2 (5найменувань)
2. Побудуйте структуру соціальної реабілітації, її основні складові.

Рекомендована література:

1. Замашкіна О.Д. Основи соціальної реабілітації: навчально-методичні рекомендації. Ізмаїл: ІДГУ, 2019. 193 с.
2. Медична та соціальна реабілітація: Навчальний посібник / За заг. ред. І.Р.Мисули, Л.О.Вакуленко. Тернопіль: ТДМУ, 2005. 402 с.
3. Романовська Л.І., Джигун Л.М., Синюк Н.В. Теорія та практика реабілітаційної роботи: навч. посібник. Хмельницький: ХНУ, 2009. 222 с.

Тема № 3. Нормативно-правове забезпечення соціальної реабілітації

(практичне заняття – 4 години)

Мета заняття: ознайомити студентів з нормативно-правовим забезпеченням соціальної реабілітації на міжнародному та вітчизняному рівнях та сформуванню уявлення про сучасні підходи до проблеми соціалізації осіб з обмеженими можливостями.

План заняття:

1. Нормативно-правове забезпечення соціальної реабілітації на міжнародному та вітчизняному рівнях.
2. Відображення питань соціальної реабілітації у законодавстві України, Закони України «Про основи соціальної захищеності інвалідів», «Про реабілітацію інвалідів в Україні», «Про психіатричну допомогу».
3. Нормативно-правове та організаційне забезпечення реабілітаційної діяльності МСЕК.
4. Нормативні акти України у сфері освіти та соціальної роботи з питань осіб з обмеженими можливостями (щодо реалізації права на освіту).
5. Сучасні підходи до проблеми соціалізації осіб з обмеженими можливостями.
6. Особливості соціального захисту дітей з обмеженими можливостями в зарубіжних країнах.
7. Історія соціального захисту дітей з обмеженими можливостями в Україні.
8. Інституції соціальної реабілітації.
9. Професійна реабілітація.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Проаналізувати Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів».
2. Охарактеризувати ЗУ «Про реабілітацію інвалідів в Україні».
3. Проаналізувати ЗУ «Про психіатричну допомогу».
4. Нормативно-правове та організаційне забезпечення реабілітаційної діяльності МСЕК.
5. Зробити порівняльний аналіз особливості соціального захисту дітей з обмеженими можливостями в Україні та зарубіжних країнах.
6. Професійна реабілітація.

Практичні завдання:

1. Заповніть таблицю про переваги та недоліки ЗУ «Про психіатричну допомогу»

Закон України «Про психіатричну допомогу»	
Переваги	Недоліки

--	--

2. Опишіть порядок проходження медико-соціальної експертизи

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Нормативно-правове забезпечення соціальної реабілітації на вітчизняному рівні.
2. Нормативно-правове забезпечення соціальної реабілітації на міжнародному рівні.
3. Відображення питань соціальної реабілітації у законодавстві України.
3. Нормативно-правове та організаційне забезпечення реабілітаційної діяльності МСЕК.
4. Нормативні акти України у сфері освіти для осіб з обмеженими можливостями.
5. Сучасні проблеми соціалізації осіб з обмеженими можливостями.
6. Історія соціального захисту дітей з обмеженими можливостями в Україні.

Завдання для тестового контролю:

1. Ким здійснюється експертиза професійної придатності осіб з інвалідністю відповідно до закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»?
 - А) Міністерством охорони здоров'я України;
 - Б) медико-соціальними експертними комісіями;
 - В) органами місцевого самоврядування;
 - Г) органами соціального захисту населення;
2. Який з наведених нижче закладів входить до системи реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю?
 - А) будинки дитини – дошкільні навчальні заклади для дітей з вадами фізичного та/або розумового розвитку віком до чотирьох років;
 - Б) загальноосвітні санаторні школи (школи-інтернати);
 - В) установи соціального обслуговування осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю;
 - Г) усі відповіді вірні.
3. Який тип реабілітаційних установ передбачено законом України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»?
 - А) установи медичної реабілітації;
 - Б) установи соціальної реабілітації;
 - В) установи фізичної реабілітації;
 - Г) усі відповіді вірні.
4. Яку з наведених складових не включає реабілітаційний процес?

- А) відновлювальні медичні заходи, реконструктивна хірургія, ендопротезування, протезування, ортезування, санаторно-курортне лікування;
- Б) забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації, виробами медичного призначення;
- В) забезпечення підтримкою у працевлаштуванні, послуги тренера з працевлаштування, інформаційний супровід після працевлаштування;
- Г) освіта, професійна орієнтація, сприяння в працевлаштуванні, виробнича адаптація

5. Які заходи здійснюють реабілітаційні комісії?

- А) планування навчально-виховної та корекційно-відновлювальної роботи, контроль за її ефективністю;
- Б) контроль за виконанням індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю;
- В) забезпечення послідовності, комплексності і безперервності виконання реабілітаційних заходів, оцінку їх результатів та ефективності;
- Г) усі відповіді вірні.

6. Ким здійснюється контроль за станом здоров'я осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю?

- А) медико-соціальними експертними комісіями;
- Б) структурними підрозділами місцевих державних адміністрацій незалежно від відомчого підпорядкування реабілітаційних установ, їх типу і форми власності;
- В) центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення;
- Г) правильна відповідь відсутня.

7. Ким розроблюється індивідуальна програма реабілітації особи з інвалідністю?

- А) медико-соціальною експертною комісією, для дітей з інвалідністю - лікарськоконсультативними комісіями лікувально-профілактичних закладів;
- Б) центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення;
- В) органами соціального захисту населення;
- Г) правильна відповідь відсутня.

8. Трьома основними формами реабілітаційних заходів відповідно до Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» є:

- А) надання реабілітаційних послуг; допомога у працевлаштуванні; матеріальне забезпечення;
- Б) надання реабілітаційних послуг; забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації, виробами медичного призначення; матеріальне забезпечення;
- В) забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації; виплата грошової допомоги; підтримка у працевлаштуванні;
- Г) правильна відповідь відсутня.

9. Що не являється засобом реабілітації?

- А) протезно-ортопедичні вироби, у тому числі ортопедичне взуття;
- Б) спеціальні засоби для самообслуговування та догляду;
- В) засоби для пересування;
- Г) правильна відповідь відсутня.

10 Хто не є учасником реабілітаційного процесу, відповідно до Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»?

А) педагогічні, медичні, соціальні, музичні працівники, психологи, психотерапевти, спортивні тренери, майстри виробничого навчання реабілітаційної установи, реабілітологи, перекладачі жестової мови та інші фахівці, пов'язані з реабілітаційним процесом;

Б) особи з інвалідністю, діти з інвалідністю, які проходять реабілітацію;

В) органи соціального захисту населення;

Г) законні представники осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю.

11. До якого віку дитини здійснюється рання реабілітація дітей з інвалідністю раннього віку?

А) до 7 років;

Б) до 6 років;

В) до 18 років;

Г) до 14 років.

12. Яка категорія осіб з інвалідністю відповідно до положень Конвенції ООН про захист прав осіб з інвалідністю зазнає множинної дискримінації?

А) всі особи з інвалідністю;

Б) жінки з інвалідністю;

В) чоловіки з інвалідністю;

Г) діти з інвалідністю.

13. Що передбачає право на життя, яке гарантується особам з інвалідністю Конвенцією ООН про права осіб з інвалідністю?

А) забезпечення ефективного здійснення права на життя особами з інвалідністю нарівні з іншими; Б) забезпечення окремого порядку гарантування права на життя особами з інвалідністю;

В) заборону обмеження права осіб з інвалідністю на життя;

Г) Варіанти А і В вірні.

14. Коли Україною було ратифіковано Конвенцію про права осіб з інвалідністю?

А) 16 грудня 2009 року;

Б) 23 червня 2010 року;

В) 23 червня 2011 року;

Г) 16 грудня 2007 року

15. Порядок та умови визначення потреб у зв'язку з інвалідністю встановлюються на підставі:

А) висновку медико-соціальної експертизи;

Б) висновку медико-соціальної комісії;

В) висновку медико-соціальної експертизи та з врахуванням здібностей до професійної і побутової діяльності особи з інвалідністю;

Г) правильна відповідь відсутня.

16. Спеціальні умови для здобуття вищої освіти за державним замовленням і за рахунок цільових пільгових державних кредитів надаються:

А) особам з інвалідністю, які не спроможні відвідувати навчальний заклад (за рекомендацією органів охорони здоров'я та соціального захисту населення);

Б) особам, у яких є захворювання, зазначені у Переліку захворювань та патологічних станів, що можуть бути перешкодою для проходження зовнішнього незалежного оцінювання;

В) особам з інвалідністю I, II групи і дітям з інвалідністю віком до 18 років, яким не протипоказане навчання за обраною спеціальністю;

Г) усі відповіді вірні.

17. Переважне право на зарахування до професійно-технічних навчальних закладів мають особи з інвалідністю та діти з малозабезпечених сімей, у яких:

А) обидва батьки є особами з інвалідністю;

Б) один з батьків є особою з інвалідністю, а інший помер;

В) один із батьків є особою з інвалідністю та виховує дитину без другого;

Г) усі відповіді вірні.

18. Після закінчення навчального закладу особам з інвалідністю надається право:

А) право вибору місця роботи з наявних варіантів;

Б) право вільного працевлаштування;

В) право вибору місця роботи з наявних варіантів або надається за їх бажанням право вільного працевлаштування;

Г) правильна відповідь відсутня.

19. Порядок та умови визначення потреб у зв'язку з інвалідністю встановлюються на підставі висновку медико-соціальної експертизи та з врахуванням:

А) здібностей до професійної і побутової діяльності особи з інвалідністю;

Б) професійних навичок та побутової пристосованості осіб з інвалідністю;

В) професійних компетенцій та побутових звичок осіб з інвалідністю;

Г) правильна відповідь відсутня.

20. Завданнями Державної типової програми реабілітації осіб з інвалідністю є:

А) проведення державної політики у сфері реабілітації інвалідів, сприяння їх широкій інтеграції у суспільство;

Б) контроль за якістю послуг з медичної, психолого-педагогічної, фізичної, професійної, трудової, фізкультурно-спортивної, побутової і соціальної реабілітації, технічних та інших засобів реабілітації, виробів медичного призначення;

В) реалізація інвалідами їх конституційних прав;

Г) усі відповіді вірні.

Рекомендована література:

1. Замашкіна О.Д. Основи соціальної реабілітації: навчально-методичні рекомендації. Ізмаїл: ІДГУ, 2019. 193 с.

2. Медична та соціальна реабілітація: Навчальний посібник / За заг. ред. І.Р.Мисули, Л.О.Вакуленко. Тернопіль: ТДМУ, 2005. 402 с.

3. Романовська Л.І., Джигун Л.М., Синюк Н.В. Теорія та практика реабілітаційної роботи: навч. посібник. Хмельницький: ХНУ, 2009. 222 с.

Тема № 4. Особливості діяльності соціально-реабілітаційних центрів

(практичне заняття – 4 години)

Мета заняття: ознайомити студентів з Положенням про Центр соціальної реабілітації, види центрів і специфіку їх роботи та систематизувати знання про сучасні проблеми організаційного та кадрового забезпечення надання соціально-реабілітаційних послуг.

План заняття:

1. Центр соціальної реабілітації як заклад соціальної допомоги. Положення про Центр соціальної реабілітації.
2. Види центрів. Специфіка роботи Центрів.
3. Робота за напрямком медичного патронажу.
4. Види послуг, що надаються в центрах реабілітації. Послуги реабілітаційних Центрів, що здійснюються за місцем проживання клієнта.
5. Стаціонарні послуги Центрів реабілітації.
6. Центри реабілітації для дітей вулиці.
7. Реабілітаційні заклади та установи для осіб з інвалідністю. діяльності та реабілітації дітей та молоді в СЖО.
8. Реабілітаційні заклади для дітей та молоді, які перебувають в складних життєвих обставинах, види допомоги.
9. Проблема організаційного та кадрового забезпечення надання соціально-реабілітаційних послуг.
10. Волонтерський рух і його значення для розвитку соціально-реабілітаційної сфери.
11. Діагностика професійно значущих особистісних якостей працівників соціально-реабілітаційної сфери.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Положення про Центр соціальної реабілітації.
2. Робота за напрямком медичного патронажу.
3. Стаціонарні послуги Центрів реабілітації.
4. Волонтерський рух і його значення для розвитку соціально-реабілітаційної сфери.

Практичні завдання:

1. За допомогою пошукового сервісу Google зберіть інформацію про реабілітаційні установи Києва, які надають послуги дітям та молоді. Результати представити у вигляді таблиці

Назва закладу	Категорія на яку розрахована установа	Послуги, які надаються в установі	Адреса

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Центр соціальної реабілітації як заклад соціальної допомоги. Положення про Центр соціальної реабілітації.
2. Види центрів та особливості їх роботи.
3. Особливості медичного патронажу.
4. Види послуг, що надаються в центрах реабілітації.
5. Стаціонарні послуги Центрів реабілітації.
6. Центри реабілітації для дітей вулиці.
7. Реабілітаційні заклади та установи для осіб з інвалідністю. діяльності та реабілітації дітей та молоді в СЖО.
8. Реабілітаційні заклади для дітей та молоді, які перебувають в складних життєвих обставинах, види допомоги.
9. Проблема організаційного та кадрового забезпечення надання соціально-реабілітаційних послуг.
10. Значення волонтерського руху для розвитку соціально-реабілітаційної сфери.

Завдання для тестового контролю:

Написати есе на тему: «Значення волонтерського руху для розвитку соціально-реабілітаційної сфери»

Рекомендована література:

1. Замашкіна О.Д. Основи соціальної реабілітації: навчально-методичні рекомендації. Ізмаїл: ІДГУ, 2019. 193 с.
2. Медична та соціальна реабілітація: Навчальний посібник / За заг. ред. І.Р.Мисули, Л.О.Вакуленко. Тернопіль: ТДМУ, 2005. 402 с.
3. Романовська Л.І., Джигун Л.М., Синюк Н.В. Теорія та практика реабілітаційної роботи: навч. посібник. Хмельницький: ХНУ, 2009. 222 с.
4. Соціальна робота: технологічний аспект / за ред. проф. А.Й. Капської / Київ: ДЦССМ, 2004 - 364 с.

Тема № 5. Сучасні програми та проекти соціальної реабілітації.

(практичне заняття – 4 години)

Мета заняття: ознайомити студентів з сучасними програмами та проектами соціальної реабілітації.

План заняття:

1. Реабілітаційна програма з соціальної реабілітації. Види реабілітаційних програм: комплексні, міждисциплінарні, вузькоспрямовані, довготермінові тощо. Структура реабілітаційної програми.

2. Характеристика основних засобів реабілітації. Реабілітаційні можливості мистецтва. Сприятливе соціальне середовище як засіб реабілітації. Послідовність і різноспрямованість реабілітаційних заходів.
3. Комплексне використання методів соціальної реабілітації в процесі реалізації програм.
4. Інноваційні програми реабілітації.
5. Особливості групової роботи в реалізації реабілітаційних програм.
6. Соціально-реабілітаційні завдання в діяльності мультидисциплінарних команд.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Індивідуальна програма реабілітації: структура та зміст.
2. Принципи формування індивідуальної програми реабілітації.
3. Зміст програми соціальної реабілітації.
4. Виконавці програм індивідуальної реабілітації.
5. Технологія розробки соціального проекту.

Практичні завдання: Розробити власний соціальний проект за наступною схемою:

1. Розділ I. Актуальність мета і завдання проекту.
2. Цільова група проекту:
3. План реалізації проекту.
4. Ресурси, необхідні для реалізації проекту.
5. Кінцевий результат проекту.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Зміст, види та структура реабілітаційної програми.
2. Проаналізувати основні засоби реабілітації
3. Застосування методів соціальної реабілітації під час реалізації програм.
4. Сучасні програми реабілітації.
5. Особливості використання мистецтва для реабілітації.
6. Роль групової роботи в реалізації реабілітаційних програм.
7. Важливість мультидисциплінарних команд у реабілітаційному процесі
8. Установи, що реалізують реабілітаційні програми, їх види, структура, завдання

Завдання для тестового контролю:

1. Зміст і мета соціально-реабілітаційних заходів.
2. Комплексний підхід до здійснення соціально-реабілітаційних заходів.
3. Соціальна спрямованість реабілітаційних заходів.
4. Оцінка ефективності процесу соціальної реабілітації.
5. Роль і місце соціальної реабілітації в індивідуальній програмі реабілітації інваліда.
6. Сучасні підходи до соціального проектування.
7. Технологія розробки соціального проекту.
8. Текстове оформлення соціального проекту.

Рекомендована література:

1. Безпалько О. В. Соціальне проектування: навч. посіб. – Київ : Київськ. Ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 128 с.
2. Замашкіна О.Д. Основи соціальної реабілітації: навчально-методичні рекомендації. Ізмаїл: ІДГУ, 2019. 193 с.
3. Романовська Л.І., Джигун Л.М., Синюк Н.В. Теорія та практика реабілітаційної роботи: навч. посібник. Хмельницький: ХНУ, 2009. 222 с.
4. Соціальна робота: технологічний аспект / за ред. проф. А.Й. Капської / Київ: ДЦССМ, 2004 - 364 с.

Тема № 6. Основні напрями соціальної реабілітаційної роботи

(практичне заняття – 4 години)

Мета заняття: ознайомити студентів з основними напрямками соціальної реабілітаційної роботи з різними категоріями.

План заняття:

1. Види соціальної реабілітації: соціальна, психологічна, педагогічна.
2. Основні групи отримувачів послуг, що потребують реабілітації та особливості їхніх потреб та проблем.
3. Соціально-психологічна реабілітація в роботі із сім'ями, що перебувають в складних життєвих обставинах.
4. Соціальна реабілітація осіб, що перебувають в конфлікті з законом.
5. Основні напрями діяльності соціального реабілітолога з попередження та подолання соціально-негативних форм девіантної поведінки.
6. Соціальна реабілітація дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.
7. Соціальна реабілітація дисфункціональних сімей.
8. Соціальна реабілітація осіб з обмеженими можливостями здоров'я.
9. Соціальна реабілітація учасників бойових дій.
10. Реабілітаційні соціальні заходи з особами, що постраждали при стихійних лихах, аваріях, катастрофах, воєнних діях і т.д.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Тактика роботи фахівця із сім'єю, яка виховує дитину-інваліда.
2. Соціальна реабілітація та абілітація осіб із порушеннями інтелектуального розвитку.
3. Жертви насильства як цільова група соціально-реабілітаційної роботи.
4. Соціальна реабілітація жінок, які зазнали насильства.
5. Соціальна реабілітація дітей, які зазнали насильства.
6. Соціальна реабілітація дезадаптованих неповнолітніх.

7. Соціальна реабілітація та реадaptaція осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі.
8. Військовослужбовці, які брали участь у бойових діях як цільова група соціально-реабілітаційної роботи.
9. Особи з поведінковими (нехімічними) формами залежності як цільова група соціально-реабілітаційної роботи.
10. Сутність співзалежності, реабілітація після співзалежних відносин.
11. Соціальна реабілітація людей похилого віку.

Практичні завдання: Розробити індивідуальну реабілітаційну програму для певної категорії людей (за вибором).

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Особливості соціальної реабілітації осіб без певного місця проживання.
2. Організація соціальної реабілітації військовослужбовців, що звільняються в запас.
3. Організація соціальної реабілітації осіб, звільнених з місць позбавлення волі.
4. Організація соціальної реабілітації осіб, постраждалих в результаті надзвичайних ситуацій.
5. Американський досвід психологічної допомоги військовослужбовцям і ветеранам війни.
6. Реабілітація інвалідів та осіб, які були жертвами насилля
7. Реабілітація суїцидальної поведінки людей

Завдання для тестового контролю:

Розробіть сценарій соціально-реабілітаційного заходу для різних груп клієнтів (за вибором).

Рекомендована література:

1. Бриндіков Ю.Л. Реабілітація військовослужбовців учасників бойових дій в системі соціальних служб: теоретико-методичні основи. - Хмельницький: Вид-во «Поліграфіст», 2018. 372 с.
2. Дегтяренко Т.М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: навчальний посібник. Суми: Університетська книга. 2013. 301 с.
3. Замашкіна О.Д. Основи соціальної реабілітації: навчально-методичні рекомендації. Ізмаїл: ІДГУ, 2019. 193 с.
4. Кучер Г. М. Стратегія психосоціальної реабілітації учасників АТО. Актуальні проблеми соціально-правового статусу осіб, постраждалих під час проведення АТО: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 19 квітн. 2017 р. Київ, 2017. С. 40–43.
5. Романовська Л.І., Джигун Л.М., Синюк Н.В. Теорія та практика реабілітаційної роботи: навч. посібник. Хмельницький: ХНУ, 2009. 222 с.

Тема № 7. Соціальна реабілітація при окремих захворюваннях

(практичне заняття – 4 години)

Мета заняття: ознайомлення студентів з основними аспектами соціальної реабілітації при окремих захворюваннях.

План заняття:

1. Соціальна реабілітація при захворюваннях та травмах нервової системи.
2. Соціальна реабілітація хворих після порушення мозкового кровообігу.
3. Соціальна реабілітація при захворюваннях серцево-судинної системи.
4. Соціальна реабілітація при захворюваннях опорно-рухового апарату.
5. Соціальна реабілітація після операційних втручань.
6. Соціальна реабілітація при опіковій хворобі.
7. Соціальна реабілітація хворих з порушенням зорових функцій.
8. Соціальна реабілітація хворих з порушенням слуху.
9. Соціальна реабілітація хворих на алкогольну та наркотичну залежність.
10. Соціальна реабілітація хворих на окремі найбільш соціально значущі захворювання.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Соціальна реабілітація пацієнтів при захворюваннях та травмах опорно-рухового апарату, після оперативних втручань.
2. Соціальна реабілітація пацієнтів із патологією серцево – судинної системи.
3. Соціальна реабілітація пацієнтів із патологією органів дихання.
4. Соціальна реабілітація пацієнтів із патологією ендокринної системи
5. Соціальна реабілітація дітей з дитячим церебральним паралічем.
6. Соціальна реабілітація хворих на онкологічні захворювання.
7. Соціальна реабілітація хворих на окремі найбільш соціально значущі захворювання.

Практичні завдання:

1. Складіть план роботи та реалізації методів соціальної реабілітації для певної групи клієнтів (за вибором).

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Особливості соціальної реабілітації при захворюваннях опорно-рухового апарату
2. Особливості соціальної реабілітації при запальних ревматичних захворюваннях.
3. Особливості соціальної реабілітації при захворюваннях обміну речовин.
4. Соціальна реабілітація осіб при кардіологічних захворюваннях.
5. Соціальна реабілітація осіб при ангіологічних захворюваннях із порушенням периферичного артеріального кровопостачання.
6. Особливості соціальної реабілітації при неврологічних захворюваннях.

7. Соціальна реабілітація осіб при гастроентерологічних захворюваннях.
8. Соціальна реабілітація хворих з порушенням зорових та слухових функцій.
9. Соціальна реабілітація хворих на алкогольну та наркотичну залежність.
10. Соціальна реабілітація хворих на синдром набутого імунodefіциту.

Завдання для тестового контролю:

1. Хворий 57 років знаходиться другий день в клініці з діагнозом ішемічного інсульту в правій півкулі головного мозку. Коли потрібно починати реабілітацію?

- A) негайно
- B) через тиждень
- C) через 2 тижні
- D) через місяць
- E) через 6 місяців

2. До задач ранньої реабілітації відносяться:

- A) адаптація будь-якого спонтанного рухового акту
- B) контроль та корекція процесів відновлення
- C) руйнування сформованої патологічної системи
- D) прямувати за спонтанним відновленням
- E) гальмування фізіологічних рухів, поз

3. Хвора 53 років 3 тижні тому перенесла ішемічний інсульт в правій гемісфері головного мозку. Знаходиться в відділенні нейрореабілітації.

Сформулювати задачі та засоби реабілітації на даному етапі лікування.

Рекомендована література:

1. Замашкіна О.Д. Основи соціальної реабілітації: навчально-методичні рекомендації. Ізмаїл: ІДГУ, 2019. 193 с.
2. Макаруч, Н.Методичні основи професійно-трудоної реабілітації дітей з порушеннями розумового розвитку. // Особлива дитина: навчання і виховання. 2014. 1 (69), с.38-47.
3. Сапункова С.С., Піц Л.О., Гутніцька А.Ф. та ін. Медична та соціальна реабілітація: навчально-методичний посібник. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. – 280 с

Тема № 8. Соціальна реабілітація осіб з інвалідністю

(практичне заняття – 4 години)

Мета заняття: ознайомити студентів з основними особливостями соціальної реабілітації осіб з інвалідністю.

План заняття:

1. Соціальна реабілітація осіб з порушенням розвитку як процес, як діяльність і як результат.
2. Складові й етапи процесу соціальної реабілітації. Індивідуальний план соціальної реабілітації дитини з інвалідністю.

3. Здійснення соціальної реабілітації дітей з інвалідністю у реабілітаційних установах та навчальних закладах.
4. Умови успішності соціальної реабілітації.
5. Критерії оцінки динаміки розвитку дитини та рівня її соціально-побутової адаптованості.
6. Соціально-психологічні проблеми сімей, які виховують дітей з інвалідністю.
7. Реабілітаційна культура та реабілітаційна активність.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Поняття інвалідності, обмеження можливостей. Причини інвалідизації людей.
2. Державна система реабілітації інвалідів.
3. Моделі надання допомоги людям з обмеженими можливостями здоров'я.
4. Нормативно-правові засади соціальної реабілітації інвалідів.
5. Принципи соціальної реабілітації інвалідів.
6. Індивідуальна програма соціальної реабілітації інваліда.
7. Встановлення партнерських відносин між учасниками програми реабілітації.

Практичні завдання:

1. Сформуйте список Центрів реабілітації, спеціалізованих з дітьми та молодими людьми з інвалідністю, які існують в Києві.
2. Побудуйте алгоритм соціальної реабілітації інвалідів.
3. Розробіть тренінг для роботи з родиною, які виховують дитину з обмеженими можливостями.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Особливості соціальної реабілітації осіб з порушенням розвитку.
2. Компоненти та етапи процесу соціальної реабілітації інвалідів.
3. Індивідуальний план соціальної реабілітації дитини з інвалідністю.
3. Реалізація соціальної реабілітації дітей з інвалідністю у реабілітаційних установах та навчальних закладах.
4. Умови успішності соціальної реабілітації.
5. Особливості педагогічної та соціальної реабілітації дітей з порушеннями психофізичного розвитку
6. Оцінка соціально-побутової орієнтації, орієнтування у просторі дитини.
6. Соціально-психологічні проблеми родин, які виховують дітей з інвалідністю.
7. Реабілітаційна культура та реабілітаційна активність.

Завдання для тестового контролю:

1. Технології вивчення особистості дітей з інвалідністю.
2. Реалізація соціально-психолого-педагогічних програм соціалізації дітей та молоді з інвалідністю.
3. Програми «Разом заради розвитку», «Книга – дитині з інвалідністю», «Посмішка дитини», «Ігротека для дитини з інвалідністю».

3. Форми і методи роботи фахівця у вище зазначених програмах.
4. Методи та форми соціальної роботи Центрів реабілітації, спеціалізованих з дітьми та молодими людьми з інвалідністю.
5. Особливості соціального патронажу дітей з інвалідністю.
6. Складіть індивідуальний план соціальної реабілітації дитини з інвалідністю.

Рекомендована література:

1. Замашкіна О.Д. Основи соціальної реабілітації: навчально-методичні рекомендації. Ізмаїл: ІДГУ, 2019. 193 с.
2. Макаруч, Н.Методичні основи професійно-трудоної реабілітації дітей з порушеннями розумового розвитку. // Особлива дитина: навчання і виховання. 2014. 1 (69), с.38-47.
3. Сапункова С.С., Піц Л.О., Гутніцька А.Ф. та ін. Медична та соціальна реабілітація: навчально-методичний посібник. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. – 280 с

Тема № 9. Соціальна реабілітація та «зелена соціальна робота»

(практичне заняття – 4 години)

Мета заняття: систематизувати знання у студентів про особливості «зеленої соціальної роботи».

План заняття:

1. Визначення та особливості «зеленої соціальної роботи».
2. Концепції «зеленої соціальної роботи».
3. Стратегії «зеленої соціальної роботи».
4. Завдання фахівця щодо впровадження «зеленої соціальної роботи».
5. Основні підходи щодо навчання у рамках «зеленої соціальної роботи».

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Ключова ідея зеленої соціальної роботи.
2. Концепція зеленої соціальної роботи.
3. Цінності зеленої соціальної роботи.
4. Завдання фахівця щодо впровадження «зеленої соціальної роботи».

Практичні завдання:

1. Написати есе на тему: «Зелена соціальна робота: від кризи навколишнього середовища до екологічної справедливості»

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Інституціоналізація зеленої соціальної роботи.
2. Підходи до навчання соціальної роботи у рамках екологічної перспективи.
3. Чи потрібна Україні зелена соціальна робота як різновид антидискримінаційної практики?
4. Розвиток теоретичних концепцій зеленої соціальної роботи
5. Основні завдання зеленого соціального працівника.

6. Розвиток теорії і практики зеленої соціальної роботи на сучасному етапі.

Завдання для тестового контролю:

1. Прочитайте статтю: Семигіна Т. В. Чому соціальна робота набуває зеленого кольору? [Електронний ресурс] / Т. В. Семигін // Вісник Академії праці соціальних відносин і туризму. – 2018. – № 2. – С. 11–27. – Режим доступу : <https://www.researchgate.net/> та обґрунтуйте актуальність напрямку зеленої соціальної роботи. Відповідь оформіть як есе, зазначивши в ньому конкретний приклад актуальної саме для вас екологічної проблеми місцевого значення.

1.2. Зручним для вас способом спробуйте привернути увагу до цієї проблеми оточуючих, одержіть зворотний зв'язок, проаналізуйте його та за результатами напишіть друге есе. Серед способів привертання уваги пропонуємо такі (але ви можете використати інші): напишіть пісню, мюзикл чи п'єсу й виконайте їх у

громадському місті; зробіть плакат і розмістіть його в громадському місці,

одержавши потрібні дозволи; виготовте постери або листівки з інформацією про актуальну проблему, роздайте їх, розкладіть у громадських місцях

(одержавши необхідні дозволи); створіть сторінку в соціальній мережі для обговорення проблеми

Рекомендована література:

1. Замашкіна О.Д. Основи соціальної реабілітації: навчально-методичні рекомендації. Ізмаїл: ІДГУ, 2019. 193 с.

2. Сапункова С.С., Піц Л.О., Гутніцька А.Ф. та ін. Медична та соціальна реабілітація: навчально-методичний посібник. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. – 280 с.

3. Семигіна Т. В. Чому соціальна робота набуває зеленого кольору? [Електронний ресурс] / Т. В. Семигін // Вісник Академії праці соціальних відносин і туризму. – 2018. – № 2. – С. 11–27. – Режим доступу : <https://www.researchgate.net/>

4. Banks C. Green Social Work: From Environmental Crises to Environmental Justice // Social Work Education. 2013. Vol. 32(5). P. 692-693.

**Тема № 10. Технології соціальної роботи у практичній діяльності
фізичного терапевта, ерготерапевта**

(практичне заняття – 4 години)

Мета заняття: систематизувати знання у студентів про основні технології соціальної роботи у практичній діяльності фізичного терапевта, ерготерапевта.

План заняття:

1. Технологія соціальної реабілітації.

2. Соціальна реабілітація як комплекс заходів, спрямованих на відновлення людини у правах, соціальному статусі, здоров'ї, дієздатності.

3. Особливості проведення соціальної реабілітації різних категорій отримувачів послуг. Створення реабілітаційного середовища.
4. Правовий і неправовий характер реабілітаційних програм.
5. Базові принципи надання реабілітаційних послуг. Активізація ресурсів отримувачів послуг.
6. Створення умов для інтеграції отримувачів послуг в середовище.
7. Гуманізація соціального простору.
8. Поняття про психогігієну, психопрофілактику, ресоціалізацію та реадаптацію.
9. Просвітницька робота серед батьків.
10. Форми групової та індивідуальної роботи з батьками. Групи підтримки.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Визначте ознаки, за якими здійснено класифікації технологій соціальної роботи і соціальної допомоги.
2. Розкрийте функціональну спрямованість технологій соціальної роботи і соціальної допомоги на прикладі конкретної категорії клієнтів.
3. Правовий і неправовий характер реабілітаційних програм.
4. Створення умов для інтеграції отримувачів послуг в середовище.
5. Особливості просвітницької роботи серед батьків.

Практичні завдання:

1. Розподіліть відомі Вам технології соціальної роботи і соціальної допомоги на загальні та спеціальні. Обґрунтуйте класифікаційні ознаки.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Зміст поняття „технологізація соціальної роботи”.
2. Функції технологій соціальної роботи: аналітико-прогнозна, діагностична, системно-моделююча, проектно-організаторська, активаційна, інструментальнопрактична, розпорядливо-управлінська, евристична.
3. Моделі практики соціальної роботи. Технологічна специфіка і потенціал соціолого-орієнтованих, психолого-орієнтованих і комплексних моделей соціальної роботи.
4. Соціальна діагностика як технологія соціальної роботи: поняття, сутність, види, проблеми і принципи соціальної діагностики.
5. Методи, структура і функції соціально-діагностичної діяльності.
6. Поняття соціальної експертизи. Функції соціальної експертизи: діагностична, інформаційно-контрольна, прогностична, проектувальна.
7. Соціальне передбачення і соціальне проектування передбачення як технології соціальної роботи. Визначення понять «проектування» та «передбачення».
8. Соціальне прогнозування як різновид діагностичних технологій.
9. Соціальне проектування як соціальна технологія: особливості, класифікація соціальних проектів, види проектних стратегій.
10. Сутність соціальної профілактики. Об'єкти та рівні соціальної профілактики.
11. Поняття, зміст методу групової роботи.

12. Конкретні технології соціальної роботи з різними категоріями клієнтів: технології соціальної роботи з конкретними соціальними групами та в різних сферах життя.

Завдання для тестового контролю:

1. Розробити та описати систему профілактичної роботи з батьками.

Рекомендована література:

Основна література:

1. Бриндіков Ю.Л. Реабілітація військовослужбовців учасників бойових дій в системі соціальних служб: теоретико-методичні основи. - Хмельницький: Вид-во «Поліграфіст», 2018. 372 с.
2. Дегтяренко Т.М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: навчальний посібник. Суми: Університетська книга. 2013. 301 с.
3. Замашкіна О.Д. Основи соціальної реабілітації: навчально-методичні рекомендації. Ізмаїл: ІДГУ, 2019. 193 с.
4. Єжова Т. Є. Соціальна реабілітація дітей з інвалідністю : навч. посіб. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 2011. 284 с.
5. Кучер Г. М. Стратегія психосоціальної реабілітації учасників АТО. Актуальні проблеми соціально-правового статусу осіб, постраждалих під час проведення АТО: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 19 квітн. 2017 р. Київ, 2017. С. 40–43.
6. Макаруч, Н., 2014. Методичні основи професійно-трудової реабілітації дітей з порушеннями розумового розвитку. // Особлива дитина: навч. і вих.. 1 (69), с.38-47.
7. Медична і соціальна реабілітація: навчально-методичний посібник (І-ІІІ р.а.) / С.С. Сапункова, Л.О. Піц, А.Ф. Гутніцька та ін. Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина». К. 2018. 280 с.
8. Медична і соціальна реабілітація: підручник (ВНЗ І-ІІІ р.а.) / В.Б. Самойленко, Н.П. Яковенко, І.О. Петряшев та ін. – 2-е вид., переробл. і доповн. Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина». К., 2018. 464 с.
9. О.Полякова. Важковиховуваність. Сутність, причини, реабілітація. Навчальний посібник. К.: Університетська книга. 2019. 346 с.
10. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. Київ. 2018. 208 с.
11. Основи реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії: підручник / Л. О. Вакуленко [та ін.] ; за заг. ред. Л. О. Вакуленко, В. В. Клапчука. Тернопіль: Укрмедкн.: ТДМУ. 2018. 371 с.
12. Семигіна Т.В. Інформування населення про соціальні та реабілітаційні послуги: Методичний посібник. Київ. 2013. 104 с.
13. Слосанська Г. І. Підготовка фахівців соціальної сфери до роботи у полікультурному просторі. Рівність, лідерство, спілкування в європейських прагненнях української молоді: гендерний дискурс: зб. матеріалів Всеукр. наук.- практ. конф. (Тернопіль, 5–7 жовтня 2016 р.). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. С. 87-91.
14. Сапункова С.С., Піц Л.О., Гутніцька А.Ф. та ін. Медична та соціальна реабілітація: навчально-методичний посібник. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. – 280 с.

15. Технології соціальної роботи і соціальної допомоги в умовах трансформаційного періоду: навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. О. Полянничко, А. В. Кирилук. Суми : ФОП Цьома, 2020. 336 с.

Додаткова література:

1. Грубляк В.Т. Психологічні особливості самотності в похилому віці / В.Т. Грубляк, В.В. Грубляк // Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць / за ред. С.Д. Максименко, Л.А. Онуфрієва. – Кам'янець-Подільський: Аксіома. – 2011. – Вип. 14. – С.144-155.
2. Гусак, Н. Соціальна реабілітація в соціологічному дискурсі: інституційний підхід // Соціальні виміри суспільства, 2011. - №3 (14), с.175–186.
3. Єжова, Т. Є. Соціальна реабілітація дітей з інвалідністю. Навчальний посібник. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. 284с.
4. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» від 23.05.2017 № 2053-VIII.
5. Змановская Е. В. Девиантология (Психология отклоняющегося поведения) / Е.В. Змановская. – Москва: Издательский центр «Академия», 2003. – 288с.
6. Конвенція ООН з прав дитини: шляхи практичного застосування / Методичні рекомендації. – К. : Науковий світ, 2001. – 52 с.
7. Макаrchук, Н.Методичні основи професійно-трудової реабілітації дітей з порушеннями розумового розвитку. // Особлива дитина: навчання і виховання. 2014. 1 (69), с.38-47.
8. Маруніч В. В., Шевчук В. І., Яворовенко О. Б. Методичний посібник з питань реабілітації інвалідів. Вінниця: О. Власюк, 2006. 212 с.
9. Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.05.2018 №447 «Про затвердження Примірного переліку оснащення кабінетів інклюзивно-ресурсних центрів».
10. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка: навчальний посібник / С.С. Пальчевський. – Київ: Кондор, 2005. – 560 с.
11. Паскаль О.В. Технології соціально-педагогічної діяльності: навч. посіб. / О.В. Паскаль. – Харків: Бурун Книга, 2011. – 288с.
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 року № 545 «Про затвердження положення про інклюзивно-ресурсний центр».
13. Постанова Кабінету Міністрів України від 14.02.2017 № 88 «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами».
14. Семигіна Т.В., Гусак Н.Є., Трухан С.О. Соціальна підтримка внутрішнього переміщених осіб // Український соціум. 2015. №2 (53) с. 65-72.
15. Сирота І. М. Право соціального забезпечення в Україні /М. Сирота. – Х.2001. – 127 с.
16. Соціальна реабілітація молоді з обмеженою дієздатністю. – К. : 2000. – 75 с.
17. Соціальна реабілітація осіб з обмеженими можливостями / за заг. ред. С.В. Толстоухової. – К.: УДЦССМ, 2000. – 172 с.
18. Соціальна робота з неповнолітніми, які перебувають у місцях позбавлення волі / авт.-упоряд.: О. В. Беца, О. В. Вакуленко, І. М. Дубиніна та ін.; [за ред. Синьова В. М]. – Київ, 2003. – 222 с.
19. Сучасні стандарти та критерії в галузі реабілітаційної медицини: Навчальний посібник / за ред. Лисенюк В.П.. К.,2001. 70 с.

20. Технології соціально-педагогічної діяльності: навч. посіб. для студ. напряму підготовки «Соціальна педагогіка» / за ред. Н.В. Заверико. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2014. – 280с.
21. Шевцов А. Г. Методичні основи організації соціальної реабілітації дітей з вадами здоров'я : [монографія] / Шевцов А. Г. – К. : НТІ «Інститут соціальної політики», 2004. – 239 с.